

Laaddienst: 4 maart 2012

Kapelkerk, Laat 80, Alkmaar

Voorganger: Wim Timmer

Serie Inclusief denken

Thema: Kan macht de vrijheid dienen?

Tekst: het verhaal van Jozef

Wij kunnen alleen samenleven als we afspraken maken. Macht is gebaseerd op verantwoordelijkheid nemen voor de ander. Macht en vrijheid zijn relationele begrippen die hun betekenis ontlene aan de ruimte en waardigheid die wij elkaar gunnen. Zorg voor elkaar - 'naastenliefde' - is uiteindelijk bepalend of een afspraak ons allen op weg zal helpen naar die nieuwe andere wereld...

Ga je mee?

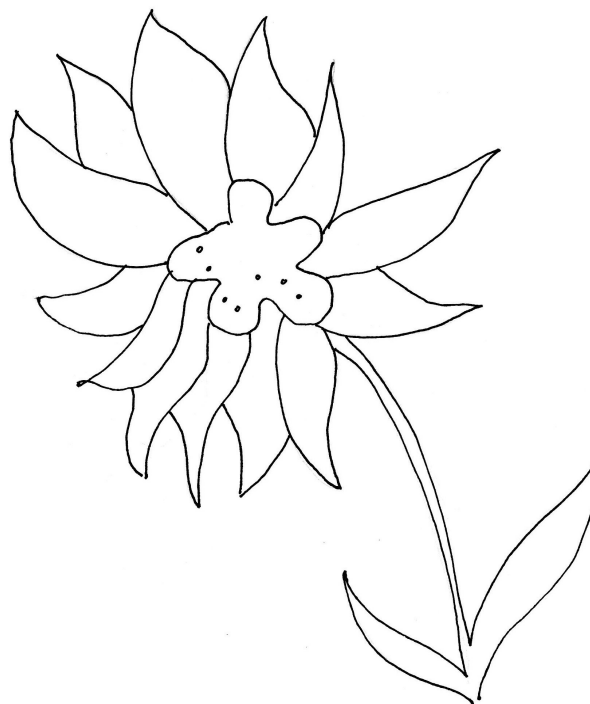
Hij ging rond
en vroeg: Volg je mij?
Denk je: Ik ben niet sterk genoeg...
dan dragen we je samen.
Jouw verhaal van verlangen
naar een betere wereld.
Brandstof
voor ons allen,
onderweg.

Zijn woord ging rond
uitnodigend en uitdagend.
Denk je: Ik kan toch niet meekomen...
dan halen we je erbij.
Jouw talent van hoop
op een nieuwe wereld

zijn de ontbrekende bouwstenen
voor ons huis van samenkomst.
Ademplek
voor ons allen,
onderweg.

De voetstappen zijn er al
Een eeuwenoude weg van geleefd geloof.
Denk je: Ik ga mijn eigen weg wel...
Laat dan weten waarheen
dan loop je misschien niet alleen.
Jouw bron van liefde
voor een andere wereld
zal de waterrots breken.
Levend water
voor ons allen,
onderweg.

(Wim Timmer)

illustratie: Kees van der Pijl

1.

Stelt u zich eens voor dat uw kind niet meer thuiskomt, maar zich heeft aangesloten bij de Occupy beweging... U heeft uw kinderen goed opgevoed in de christelijke traditie, dus helemaal verbaasd kunt u niet zijn. Het enthousiasme (in-God-zijn) van uw kinderen is grenzeloos. U hoort zaken terug als: "Iedereen is gelijk" of "Wij willen harmonie" of "De systemen van macht en geld kunnen veranderen... er is een andere, opener, eerlijkere en mooiere wereld mogelijk dan de onze" (of misschien beter gezegd: die van jullie).

Hoe zou u reageren? U bent zelf ook jong geweest en herkent een hoop hippie en flowerpower taalgebruik. U besluit om uw kinderen op te gaan zoeken. Daarvoor moet u wel naar de 'grote stad' waar zij hun kamp hebben opgeslagen. Na de hartelijke ontvangst raakt u in gesprek en op de een of andere manier, het blijft allemaal wel een beetje vaag, overtuigen de ideeën u wel... ze hebben een punt. Zo zouden we niet met elkaar om moeten gaan. Dit systeem maakt onschuldige en weerloze mensen tot slachtoffer. Dat moet toch anders kunnen!

Het wordt alweer wat later en u moet er vandoor. U wenst de groet veel succes en vraagt of ze goed voor elkaar willen zorgen; laat elkaar niet los, de strijd is nog lang niet gestreden, houdt vol! Dan schieten u die woorden uit het Evangelie van Mattheus te binnen over die nieuwe wereld, waar mensen allereerst de dienaar van de ander zijn. U herkent vanuit uw eigen christelijke opvoeding het verlangen van de groep en hoopt dat uw kinderen daaraan een bijdrage kunnen leveren. In uw eigen enthousiasme zegt u in Bijbelse beeldspraak: "Ik vertrouw erop dat, als die toekomst er is waar iedereen gelijk zal zijn, mijn kinderen rechts en links van jullie zullen zitten." Het zal niet gemakkelijk zijn, maar ik denk dat jullie samen 'die beker kunnen drinken'. Mijn kinderen zullen het niet af laten weten. Uw afscheidsgroet is bijna een zegen.

Tot uw stomme verbazing ontstaat er nu opeens een discussie over wie belangrijk is en wie het straks voor het zeggen zal hebben. Geheel verbouwereerd slaat u het tafereel gade en vraagt u zichzelf af wat u onbedoeld met uw Bijbelse woorden hebt opgeroepen...

2.

Kan macht de vrijheid dienen? Dat is het thema van vandaag. Deze ogenschijnlijk simpele vraag wordt bijna eindeloos ingewikkeld als je langer gaat nadenken over de betekenis van de begrippen macht en vrijheid.

Voor beide woorden geldt dat het relationele begrippen zijn, dat wil zeggen dat de betekenis van macht en vrijheid gebaseerd is op afspraken die wij met elkaar hebben gemaakt over hoe wij met elkaar willen samenleven. Het beste wat mensen kunnen bedenken op de vraag "Hoe moeten wij samenleven" zijn regels... En vervolgens regels hoe we die regels moeten uitvoeren.

Hoe belangrijker wij de afspraken vinden, hoe meer we willen dat ze nageleefd worden en dat er controle plaatsvindt op die naleving. En ook dat er sancties staan op een overtreding en dat die sancties worden toegepast. Voordat je het weet hebben we een controlesysteem bedacht voor de uitvoer en zijn dat organisaties op zich geworden. De lastige paradox van de macht! Zeker als we uit het oog verliezen waar de oorspronkelijke afspraak nou eigenlijk voor bedoeld was...

Het omgekeerde kan ook. Dat er wel afspraken zijn, maar dat er ook uitzonderingen mogelijk moeten zijn. Je hebt dan wel weer regels nodig om die uitzonderingen toe te passen. En wie bepaalt dan weer die regels? De meerderheid? Ja, de meerderheid bepaalt de 'gangbare' opvatting, maar niet iedereen is gelijk. Sterker nog, we zijn allemaal verschillend en iedereen heeft zijn eigen belang, verlangens en zaken waar hij waarde aan hecht. Bij afspraken horen regels, bij regels omstandigheden, bij omstandigheden verschillende situaties en verantwoordelijkheden... Regels moeten dus kunnen veranderen, want omstandigheden kunnen veranderen, mensen kunnen veranderen.

Het is dus ingewikkeld. Hoe wij met afspraken omgaan, zegt blijkbaar iets over onze bereidheid om er op te vertrouwen dat wij ons zelf aan de regels zullen houden en over onze overtuiging dat anderen dat ook zullen doen. De weerstand, angst, slaat echter pas toe als wij menen dat het ten koste gaat van ons eigenbelang! Dan gaan wij ons eigen territorium, onze eigen leefwereld, beschermen en bewaken. Dan wordt ons verlangen om eigen macht te vergroten steeds sterker en blijken velen van ons 'opeens' goed in het spel van de macht te zijn.

Wij kunnen niet zonder elkaar, we moeten altijd een vorm vinden om samen te leven. Daarvoor moet je bereid zijn de ander te willen leren kennen. Hoe goed kennen wij elkaar eigenlijk? "Dit huis vol mensen, weet jij wie het zijn?" Iedereen heeft zijn eigen verhaal en die verhalen maken ieder afzonderlijk bijzonder, heilig. Het Bijbelse antwoord op de vraag: "Kan macht de vrijheid dienen" is simpel gezegd: "Ja, dat kan." Je moet bereid zijn de ander te dienen. "Heb lief je naaste, want die is zoals jij." Het begint dus met het willen luisteren naar het verhaal van de ander. Die verhalen zijn de mensen en die mensen vormen samen de maatschappij. In religieuze taal zing je dan: "De tijd is vol, het koninkrijk van God dichtbij, keer je leven om." Keer ons toe naar elkaar. Hoe groter onze verschillende drijfveren en opvattingen, hoe groter onze potentie de aarde te vernieuwen.

3.

Er was eens een koning, een rechtvaardige koning. Niet dat hij daar nou zoveel moeite voor hoefde te doen, want het land dat hij bestuurde leefde al heel lang in volstrekte vrede en harmonie. Geen van de inwoners voelde zich bedreigd of te kort gedaan. Iedereen deelde zijn bezit en betaalde op tijd wat hij verschuldigd was aan de ander. Iedereen kon

zijn eigen talenten ontwikkelen en niemand verbaasde zich over de verlangens van de ander. Er bestonden geen armen, geen vreemdelingen en zelfs geen controleurs die de macht van de koning moesten handhaven. Dit kwam omdat de grootste vijand van de maatschappij gevangen zat in een ei. Dat ei stond op de hoogste pilaar van het land en werd omgeven door de breedste gracht. Zonder de grootste vijand heerste er in het land totale vrede en vrijheid.

Op een nacht kreeg de koning een vreselijke nachtmerrie. Hij droomde dat de grootste vijand ontsnapt was. De koning raakte in paniek en vroeg al zijn raadgevers om raad. Niemand kon de koning kalmeren. En omdat de grootste vijand zo afgezonderd en onzichtbaar opgesloten zat, kon niemand controleren of hij daar echt nog wel zat in dat ei. De koning werd bijna gek van die onzekerheid en de angst sloeg hem steeds meer om het hart. Tegen alle adviezen van zijn raadgevers in, besloot hij om met zijn eigen ogen te gaan zien of de grootste vijand eigenlijk nog wel op zijn plek zat. Met een groot escorte van dappere en betrouwbare dienaars ging hij op weg naar de hoogste pilaar en bezocht hij de plek waar het ei lag. Hij opende het ei. De nachtmerrie van de koning bleek een visioen van waarheid: Het ei was leeg... Er volgde een totale paniek. Het hele land werd in de hoogste staat van paraatheid gebracht. Waar was de grootste vijand gebleven?

Er kwam een wapenwedloop. De dienstplicht werd ingevoerd. Iedereen keek iedereen aan. Mensen vertrouwden elkaar niet meer. Er ontstonden ruzies. Politieke onvrede leidde uiteindelijk tot een burgeroorlog. De koning zag zich genoodzaakt zijn macht per decreet uit te vaardigen. Iedereen moest zich aan zijn bepalingen en regels houden. Hij wees mensen aan om alles te controleren. Binnen afzienbare tijd was er niemand meer die nog terughadert aan de tijd van totale vrede. Niemand durfde meer vragen te stellen als: "Hoe kon het dat, toen men dacht dat de grootste vijand opgesloten zat in het ei, er vrijheid was? Had er überhaupt wel ooit iemand opgesloten gezeten in dat ei? Bestond die grootste vijand eigenlijk wel? Waarom zou iemand dat ei ooit open hebben willen maken?"

Een kind liep naar de koning toe en zei: "Ik wil spelen, maar ik kan geen vriendjes vinden. Hebt u misschien tijd voor mij?" "Nee, tijd heb ik niet en dat van die vriendjes, dat probleem kan ik nu zeker niet oplossen. Niemand is nog te vertrouwen." "Jawel", zei het kind, "U kunt toch zelf met mij spelen. Als we eenmaal begonnen zijn, komen er vast meer kinderen die mee willen doen..."